

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

ÅRGÅNG 8
NOVEMBER
1921

Eleganta och välgjorda
PROMENAD-

Kappor och Dräkter

samt KLÄNNINGAR för DAMER

PRIMA KVALITÉER

BILLIGA BESTÄMDA PRISER

PAUL U. BERGSTRÖMS A 74 Drottninggatan 74
B DAMKONFEKTION 1 tr.

Collan-Oljan

Världens förnämsta läder-
preservativ, gör skodonen
absolut vattentäta och minst
dubbelt varaktiga.

A.-B. Collan-Olje-Fabriken
T. OLSEN - STOCKHOLM

ADVOKATFIRMAN

ANDÉN & STAËL von HOLSTEIN

Innehavare: Jur. Kand. EVA ANDÉN

Ledamot av Sv. Adv. Samf.

Rikstel.
75 76

Jur. Kand. MATHILDA STAËL von HOLSTEIN
LILLA VATTUGATAN 14, 1 tr., vid Brunkebergstorg

Allm. Tel.
183 36

Testamenten, boutredningar, äktenskapsförord, familjerättssaker, hyres-
ärenden, fastighetsförvaltning, juridiska uppdrag av alla slag.
Även skriftliga förfrågningar besvaras.

A.-B. John V. Löfgren & Co

Kungl. Hovleverantör

Riks 429 Fredsgatan 3 Stockholm A. T. 50 48

Sveriges äldsta, största och
bäst renommerade specialaffär i

Siden- och Ylle-
klänningstyger

Prover till landsorten sändas gratis
och franco

Telefon
539
Malmö

Perslow's

**Siden & Manu-
fakturaffär**

Alltid nyheter i största urval

HERTHA

ÅRGÅNG VIII

NOVEMBER 1921

HÄFTE 9

Allmogens kvinnor och nutidens krav.

Bland de uppgifter, som återstå för nutidens svenska kvinnorörelse, torde en av de viktigaste vara arbetet för höjandet av landskvinnornas villkor och därmed också hela deras kulturella nivå. Man råkar emellanåt bland de s. k. bildade samhällsklasserna en häpnadsväckande okunghet om allmogens liv; man kan exempelvis få höra tadel över att allmogedöttrar uppsöka hushållsskolor och bondhustrur läsa tidningar. "Det är inte som i den gamla goda tiden, då man i stället satt och vävde och sydde på vackra saker i fina, fina mönster och annat dylikt", säga somliga klandrande. Undertecknad har själv hört det.

I själva verket är det nog så, att landsbygden ännu alltför mycket lever i den "gamla goda tiden", som vid närmre påseende alls inte var god i en mängd avseenden, och det är alltför få, som gå i hushållsskolor eller läsa tidningar! Här måste blåsas in nya, friska vindar. Jag vill blott framhålla några synpunkter på de problem, som särskilt röra landsbyggens kvinnor.

Det är ett faktum, att dessa i stort sett stått utanför såväl det politiska livet som det sociala samhällsarbetet. Någon egentlig kvinnorörelse har inte existerat för

dem eller varit av behovet påkallad i samma grad som för andra samhällsklasser, då det på landet i regel, om ock ej alltid, inträtt en naturlig arbetsfördelning mellan män och kvinnor. Bådas arbete har varit lika ekonomiskt värdefullt för det hela, och för övrigt har man inte rört sig med kontanter i så stor skala, då en god del av arbetsförtjänsten influtit i form av naturprodukter. De ekonomiska konflikter mellan män och kvinnor som varit oundvikliga inom andra yrken ha därigenom givetvis blivit färre hos allmogen.

På grund av isolering och dåliga kommunikationer har också landsbefolkningen och enkannerligen kvinnorna ofta förblivit ganska oberörda av rörelserna ute i världen. Männen ha åtminstone många gånger lämnat sina vardagssysslor för att delta i kommunens angelägenheter, men deras hustrur och döttrar ha fått stanna hemma kanske med ökad arbetsbörda. De kommunala rättigheter de haft, ha de först sent börjat begagna sig av, och den, som på nära håll sett något av böndernas liv, måste förstå hur det skulle varit hart när omänskligt att av deras kvinnor fordra vare sig insikter i eller något nämnvärt intresse för sam-

hällsfrågor. De ha bokstavligen ätit sitt bröd i sitt anletes svett under ihärdigt arbete från morgon till kväll och därefter sovit den rättfärdiges sömn, tills en ny dag kallat dem upp till samma slitande knog.

Men tiderna förändras fort numera. I och med kvinnornas många nya befogenheter i samhället har det blivit en ansvarsfull plikt även för landsbygdens kvinnor — en nog för många ganska tung plikt — att ta del i arbetet utanför den egna gården, om inte för annat så för att i någon mån upprätthålla jämvikten mellan inflytandet från staden och landet, så att det senares intressen icke äventyras. Lantbrukarkvinnorna få inte längre sitta hemma då det gäller allmänna angelägenheter. Säkert behöver samhället få del av många erfarenheter, som husmödrarna på landet samlat på i generationer, och säkert behöva kvinnorna själva de vidgade vyer och tillfälle till den större personlighetsutveckling, som ett vidgat arbetsfält ger.

Men det stora problemet är nu, hur dessa kvinnor ska beredas tid och tillfälle att skaffa sig insikter i samhällsmaskineriet. Här borde representanterna för den organiserade kvinnorörelsen göra en insats.

Förenklade arbetsmetoder och bekvämare inredda bostäder torde höra till de viktigaste kraven till frigörandet av lant-hushållens kvinnliga arbetskraft. Det gäller här minsann inte bara att inskränka på ett eller annat fint handgjort arbete och dylika obestridliga stora värden, utan med avseende på de flesta av allmogens kvinnor torde det vara fråga om att över huvud taget söka bereda dem litet and-

rum i det hårda grovarbetet. Och här måste städernas kvinnor komma dem till hjälp. För oss är det ju så oändligt mycket lättare att följa med utvecklingen både i tidens frågor och i sättet att utföra det praktiska arbetet. Jag tror man borde riktigt sätta i gång en kraftig agitation på landet för införandet av lättnader i hushållsgöromålen. Vi skulle lära kvinnorna där att inte nöja sig med bara skurgolv till exempel! Och hur ofta bryr man sig om att införa vattenledning i köken, även där möjligheter finnas? Det som betyder så mycket!

Nu är det ju vanligt med elektrisk belysning på landet på bra många håll, men befolkningen känner föga eller intet om de praktiska elektriska apparater, som nu finnas och som i hög grad underlätta husmoderns arbete. Hygienen är ofta under all kritik, men även det beror nog till stor del på de obekväma förhållandena, ehuru även på okunnighet och en viss tröghet i att införa något nytt. Det måste komma impulser utifrån.

Var och en, som kommer i beröring med lantfolk, kan ju försöka att göra sin lilla insats i ett eller annat avseende, men särdeles lämpligt är det nog att alla slag av kvinnoföreningar, som verka i landsorten, taga itu med bondkvinnornas villkor. På sina håll ha Husmodersföreningarna utfört ett gott arbete med att samla bondhustrurna kring gemensamma intressen. De få där del av många goda praktiska rön, lära sig parlamentariska former och få något av den solidaritetskänsla, som föreningsliv alltid i någon mån vill ge. Jag tror att just Husmodersföreningarna utgöra en bra väg till kvinnorna, som genom dem också kunna

intresseras för andra frågor än de, som direkt röra hemmets inre vård. De kunna ha föredrag i exempelvis samhällslära eller över kvinnorörelsens historia — utan kvinnorörelsen skulle minsann inga husmodersföreningar eller dylikt existera! Det beror vanligen på någon energisk hemkonsulent eller annan ledarinna, om sådana föreningar ta fart, såsom fallet är i t. ex. Uppsala län.

På andra håll kanske man bättre når kvinnorna på andra vägar. Fredrika-Bremer-Förbundet bör väl kunna göra en stor insats och kanske Medborgarförbundet också i trakter, där det har tagit fart?

Bondeförbundet har ävenså insett betydelsen av kvinnornas uppryckning och därför nyligen i Falköping startat en liten "tidskrift": Landsbygdens

kvinnotidning, som visserligen är politiskt färgad, men som ändå särskilt lägger an på att intressera allmogekvinnorna för både husliga och kulturella spörsmål. Den kunde kanske behöva uppmuntran från andra kvinnor i form av instruktiva artiklar i viktiga ämnen. Huvudsaken är att något göres och att alla goda krafter samarbeta.

Men man må akta sig för att uppträda med översitteri. Vår allmoge är aristokratisk och finkänslig och reagerar med rätta gent emot minsta nedlåtenhet från andra samhällsklassers sida. Vi ha otvivelaktigt oerhört mycket att lära av dem, och det gäller att arbetet sker i känslan av ömsesidigt utbytte.

MÄRTA TAMM-GÖTLIND.

Ellen Bergman.

När Ellen Bergman i våras gick ur tiden, skedde det så stilla och obemärkt, att många av hennes forna lärjungar ännu flere månader efteråt saknade kännedom om att hon var död. Hon hade aldrig vårdat sig om att göra reklam för sig, medan hon levde; det fanns icke heller någon tjänstvillig claqué färdig att rädda hennes minne undan glömskan, när hon var död. I viss mening hade hon dessutom — även under sin krafts och verksamhets bästa tid — behållit sin personlighet och sitt privatliv mera för sig själv än de flesta andra offentligen arbetande människor. Och hennes "krafts tid" låg nu decennier tillbaka i tiden.

Men hon var väl värd att minnas, och de, som kommit henne något närmare, glömde henne icke heller. En mera originell, självständig och alltigenom äkta personlighet får man leta efter.

Hon var född i Strängnäs 1842 och växte upp i ett ansett prästhem bland många syskon. Alla, som kände henne som vuxen, veta, att något visst manligt alltid utmärkte hennes väsen och utseende; det är därför egendomligt att höra, att detta särdrag fanns hos henne redan som barn. Hon hade en gosses smak och sinnesriktning, och när hennes systrar sydde dockkläder, snickrade hon pilbössa och pilar eller körde gårdens

hästar. En hennes ännu levande, vördnadsvärda syster har berättat, hur tidigt barnen i det hemmet fingo börja förtjäna för att bidra till sitt uppehälle. Ellen Bergman var blott 13 år och system 15, då de övertogo undervisningen av prästgårdens pensionärer (jag tror fyra till antalet), för vilket arbete de åtnjöt ett arvode av 60 kronor per år vardera. Dessa 60 kronor skulle räcka till kläder, resor och andra personliga utgifter. Senare, då såväl pensionärerna som de unga lärarinnorna växte till och uppgiften blev mera krävande, ökades arvodet, men översteg dock aldrig 120 kronor. Samtidigt fingo systrarna sörja för att icke försumma sin egen vidare utbildning. Det är en tids- och kulturbild så god som någon annan.

Vad Ellen Bergman beträffar, visade det sig snart, att det var musiken, som skulle bli hennes väg i livet. Hon lärde redan i hemmet att spela violoncell, ett instrument, på vilket hon senare (under 1870-talet) någon gång lät höra sig solo vid konserter; sin utmärkt vackra och med tiden väl utbildade sångröst var hon däremot liksom skygg om och ville ej gärna uppträda offentligen som sångerska. Sin huvudsakliga utbildning — som hon utan hjälp från hemmet bekostade själv genom att ge privatlektioner — fick hon vid Musikaliska Akademien i Stockholm, där hon blev elev 1864 och varifrån hon 1867 avlade organistexamen med de högsta betyg. Och det torde väl få anses som ett bevis på det anseende, hon vid denna tid åtnjöt, att hon redan 1870 eller blott ett år efter det hon själv varit elev vid akademien (hon fortsatte sina studier där efter avlagd examen till

1869) knöts vid denna institution som lärarinna i elementarsång.

Åt sångundervisning kom hon sedan att ägna återstoden av sitt liv. Under nära tre decennier verkade hon vid Musikaliska Akademien, och under en därmed nästan sammanfallande period — åren 1868 till 1898 — vid Högre Lärarinneseminariet och Normalskolan, varjämte hon i många år skötte sångundervisningen vid Åhlinska och Wallinska skolorna i Stockholm. Dessutom hann hon med en hel del privat undervisningsverksamhet. Utmärkande för hennes metod var bl. a. hennes stora aktsamhet om de henne anförtrodda rösterna. Många av hennes elever ha sedan blivit framstående och berömda sångerskor. Huruvida de därvid kommit ihåg att återropa sin gamla lärarinna, är mig icke bekant. Att hon icke gjorde det själv, är säkert.

Undertecknad kände henne sedd från flickskolans horisont och minns henne med stor tacksamhet. Hon hade intresse för oss alla och var aldrig rädd om besväret, fast hon hade så många att handleda mellan år och dag. Med ett avgörande: "Vi ha ju röst" skickades i de flesta fall de motspänstiga tillbaka från pianot; och blev deras sångerskebana än icke lysande, och förstodo de icke, hur värdefull den undervisning var, som här meddelades dem, så hade de dock nytta av att ha lärt känna en så fullständigt egenartad och på samma gång så god människa som Ellen Bergman. Ingen kom henne riktigt nära, troligen icke heller hennes kamrater, vanligtvis såg man henne ensam; men mången rönt vid olika tillfällen bevis på hennes hjälpsamhet och medkänsla. Den undersät-

signa gestalten med det kortklippta karakteristiska huvudet, läderbälte om livet och den välbekanta guldmedaljongen om halsen är ett outplånligt minne för generationer av lärjungar. (Senare skulle hon också, om hon velat, till sin enkelt och i årtal oförändrade dräkt kunnat vid högtidliga tillfällen tillägga "Illis quorum", som hon fick 1899). I frukostlovet brukade vi se henne sitta för sig själv och intaga det knappa förmiddagsmål, ett franskbröd och en apelsin (aldrig mer), varpå hon sedan arbetade oförtrutet i många timmar. Jag har aldrig känt någon med så små personliga behov, någon så frigjord från allt materiellt som Ellen Bergman. Delvis var det väl blott en naturlig fortsättning på det enkla, flitiga självförsakande liv hon fört sedan ungdomen, men dels var det nog också ett utslag av den medvetna världsfrånvändhet, den strävan att lägga tyngdpunkten på det andliga, som tidigt kom henne att ansluta sig till den teosofiska rörelsen. Formerna för en människas religiösa längtan äro mångahanda, liksom också uthålligheten växlar. Hon var en bland de få, hos vilka den, en gång väckt, varar livet ut, och under den barska ytan bar hon på ett rikt inre liv.

När Ellen Bergman var död, befanns det, att hon på sina knappa löner (vilka hon för övrigt i några fall icke ens lär ha tagit ut!) sparat ihop ganska mycket penningar, som nu tillfalla av henne behjärtade ändamål. En del donationer lät hon för övrigt utgå redan medan hon levde, också så alldeles likt henne; ty vad skulle hon behöva penningar till? Bland annat har hon sålunda skänkt stipendiefonder till Musikaliska Akademien, till Högre

Lärarinneseminarium och till Fredrika-Bremer-Förbundet. Den sistnämnda fonden, som torde vara den största, sönderfaller egentligen i två, en allmän, given utan alla förbehåll, och en släktstipendiefond, ställd under förbundets stipendiefondens förvaltning. Med tacksamhet må det erinras därom i denna tidskrift. Men hennes eget namn, hennes eget minne behöver icke den förgyllningen. Hon var äkta guld ändå.

EBBA HECKSCHER.

Kringblick.

Cambridgestudenter på krigsstigen.

Det akademiska medborgarskapet i Cambridge försvaras alljämt med stridbart manligt mod som ett människans prerogativ, allt för högt och dyrbart för att böra delas med kvinnor. Vad betyder det att Oxford givit tapp! Cambridge, det liberala Cambridge, som gått i täten med kvinnliga colleges — vilkas medlemmar tillåtas avlägga alla examina utan att erhålla några lärdomsgrader eller räknas tillhöra universitetet — behöver inte vara så servilt som Oxford. Man skall väl, när det verkligen gäller, hålla upp medeltidstraditionerna.

I denna vällovliga sinnesstämning ha Cambridges äldre och yngre akademiska medborgare den 20:de sistlidne oktober röstat om de förslag angående medgivanden till kvinnorna, som förvetna nyhetsmakare lagt fram. Men den gamla andan levde lyckligtvis kvar, stark och bestämmande. »Kompromissförslaget», som, o fasa, skulle givit studentskorna rätt till inmatriculering och de kvinnliga graduerade alldeles samma fördelar som de manliga — utom, naturligtvis, säte i »the Senate» och full valbarhet till »the Council» — föll lyckligen igenom. Det blev »Förslag II» som vann, illa nog för övrigt från många synpunkt, då i alla fall, en-

ligt detta, universitetet äger att ge »Titles of Degree» (pr särskilt diplom!) åt kvinnor som ha härför erforderlig utbildning. Utbildningen skulle universitetet givetvis bestämma över, men också om dessa studentskor skulle få begagna sig av universitetsundervisningen, bibliotek, laboratorier och museer samt till huru många dessa privilegier skola beviljas.

Det skulle således helt enkelt stå universitetet fritt att stänga föreläsningssalarna, biblioteket, laboratorierna m. m. för en del studentskor eller, om så vore, för alla!

Förslaget skall emellertid sanktioneras av regeringen och underhuset innan det blir gällande förordning, och engelskorna ha skäl att antaga att åtminstone i underhuset sitta representanter som inte låta slika bestämmelser passera i detta nådens år.

Emellertid reagerade Cambridgestudenterna omedelbarligen på sitt sätt i samma ögonblick som utgången av omröstningen blev känd den 20:de på aftonen. En skara på över 1,000 studenter rusade, tydligen efter förut träffad överenskommelse, till Newnham College, obehindrade av universitets- och polismyndigheter. Här slog de in och bröto i bitar de vackra järngrindarna, som satts upp till minne av miss Clough, detta studentske-college's första rektor, samt trängde in på gårdsplanerna och tillställde annan skada. Ett par poliser kommo småningom till och började förmå kämparna att marschera därifrån.

I förbigående bör nämnas att ordningsmakten inte behövt vara så alldeles oförberedd, det är nämligen inte första gången studenterna i manligt stridshumör gjort något mer eller mindre lyckat anfall mot de kvinnliga colleges.

Nu lära emellertid universitetsmyndigheterna ta saken om hand och det anses att de skyldiga verkligen komma att straffas.

Den första i Norge. De norska stortingsvalen, nyligen avslutade, ha kommit med en nyhet. En kvinnlig stortingsrepresentant är vald, den första i Norge. Så långsamt har det gått i vårt grannland, där

så långt före oss kvinnorna erkändes som fullberättigade politiska medborgare, att få någon kvinna in som ordinarie ledamot av stortinget, det är endast som suppleanter de förut valda tillhört folkrepresentationen.

Fröken Karen Platou, vald på högerens och frisinnade vänsterns listor i Kristiania, är en av de förutvarande kvinnliga suppleanterna. Hon hälsas med glädje av Norges kvinnor som den första av dem i Norges storting.

Englands andra. Det engelska underhuset har nu att räkna med en kamrat till Lady Astor. Louth's valkrets, landsbygden således, har nämligen nu satt in Mrs Wintringham i parlamentet, en som det synes i offentliga angelägenheter väl tränad person, då hon enligt uppgifter suttit och sitter i tillsammanlagt tjugo styrelser och nämnder. »Tjugo skäl för att vi inte kunna låta henne stanna utanför», lära hennes anhängare sagt. Det är emellertid det arbete hon utfört och den ställning hon intagit i dessa styrelser och nämnder, som renderat hennes kandidatur den stora och obetingade tillslutning, vilken resulterade i hennes med glädje hälsade inval i underhuset.

Kantonen Genève's »folkomröstning». Medan England — för att ej tala om Sverige och Norge — väljer kvinnliga riksdagsledamöter, passar kantonen Genève på att genom folkomröstning, det varder uttytt genom omröstning bland männen i kantonen, avfärda den kvinnliga rösträttsfrågan. Med 14,200 röster mot 6,600 har man deciderat sig för att kvinnorna inte böra ha något att säga i vare sig kommunens eller kantonnens offentliga angelägenheter.

En artikel i Journal de Genève, tydligen skriven av en kvinna och en rösträttskvinna, framhåller att i andra länder är ett riksdagsbeslut nog för att genomföra en reform sådan som beviljandet av kvinnorösträtten. I Schweiz, demokratiens land par préférence, fördröjes saken genom den »demokratiska» folkomröstningen; folkets massa, nästan alltid mera konservativ än dess mandatärer, vågar sig ännu inte på slik ny-

modighet. När beslutet åter en gång kommer, tröstar man sig emellertid, är det rotat i själva nationens medgivande och får då ett så mycket större värde.

Kan så vara, men kanske det blir bra nog långdraget ändå att vänta på de konservativa »demokraternas» omvändelse! Vi äro rädda att trösten kommer att förefalla nog så klen i längden.

Kvinnas rätt till prästämbeten i Schweiz under debatt. I våras nådde oss det glada budskapet att den reformerta kyrkosynoden i kantonen Zürich givit ogift kvinna rätt till alla prästerliga ämbeten. Det återgavs i schweiziska tidningar som ett faktum utan reservation. Sedan har det emellertid visat sig att saken ej var alldeles avgjord. Då kyrkorådet hade utarbetat det erforderliga tillägget till kyrkoordningen och förelade detta för regeringen till sanktion

vägrades denna, och det uppställdes fordran på folkomröstning, varvid även katoliker och judar få sitt ord med i laget.

Nu är förhållandet det, att en kvinna sedan flera år varit anställd som »vikarie» för en sjuk kyrkoherde vid en av de största församlingarna i Schweiz, nämligen Neumünster i staden Zürich. Hennes församlingsbor, som berett sig på att nu välja henne till ordinarie, ha vädjat från regeringsrådet till förbundsdomstolen i Lausanne och bl. a. framhållit att kvinnor blivit valbara till lärarplatser i Zürich sedan 45 år tillbaka och att präst- och lärarämbetena alltid ställas parallellt i författningen. Man hänvisar även till det faktum att en föregående regering intet haft att invända mot vederbörande kvinnas prästvigning. Under tiden har hon tills vidare fortsatt att sköta sitt arbete i avvaktan på hur utslaget i saken kommer att te sig.

Ungerskorna efter kriget.

Det är ett gammalt ordspråk att arbete är ingen skam. Och ändå är det först de ur kriget härrörande umbärandena som ha förvandlat denna gamla sanning från ordspråk till verklighet. Många använde ordspråket, men vad arbetet bekräftar utvalde dock de flesta det som de ansågo vara »fint». Nu ha emellertid andra tider kommit. Förr högtburna huvuden ha måst böja sig djupt, ständigt leende ögon ha lärt känna tårarna. Och i de gladaste sinnen har Fru Bekymmer tagit sin boning.

Det började redan i och med kriget, men i den allmänna förvirringen märkte vi det knappast. Först nu, när vad vi kalla fredstid har brutit in, se vi att bland ruinerna av den gamla världen röra sig

förändrade, knappt igenkännliga människor. Inte alla se förändringen så klart som jag. Men jag har under mer än ett års tid bott i ett lugnt land, där man av kriget endast känt den stormvind som, efter det på annat håll utbrutna ovädet, drar över landet. Jag var i Sverge! När jag nu, efter ett år, kom tillbaka, fann jag andra människor, andra seder. Livet hade växlat utseende.

I synnerhet kvinnorna. När jag for var ur kvinnorörelsens synpunkt sett en glansperiod inne — den sorgliga orsaken härtill frånräknad. En mängd män hade fallit i kriget, många försmäktade ännu i fångenskap i främmande land och många hade blivit krymplingar. Kvinnorna måste träda i deras ställe och övertaga deras

arbete. Då kommo de kvinnliga konduktörerna, de första kvinnliga rektorerna i huvudstadens mellanskolor, de kvinnliga chaufförerna och brevbärarna samt föreståndarinnorna på platser, där män förr uteslutande använts. Under det sistförflutna året har emellertid allt detta återigen förändrats. Trianonfreden har slitit lös från Ungern två tredjedelar av dess område, och från dessa lösslitna delar strömmade tusende och åter tusende, som inte ville tillhöra den främmande övermakten, till det kvarvarande Ungern. Många hundra järnvägsvagnar med flyktingar, och vårt fattiga land måste ge bröd åt dem alla. Men var skulle det tagas? Jo, kvinnorna fingo tråda tillbaka och uppgiva sina nyförvärvade rättigheter; de måste överlämna sina platser åt sina olyckliga bröder. Dock måste de ju själva leva! Men hur? Lyckligtvis är kvinnornas uppfinningsförmåga outtömlig.

Jag känner en mycket intelligent dam, som är mellanskolelärarinna. Men i dessa oerhört dyra tider förslå hennes och hennes 70-åriga gamla moders pension pr månad inte ens för halva månaden. Nåväl, hon letar fram gamla tygbitar och sidenlappar och med sina fina fingrar och ännu finare smak förfärdigar hon dockor. Själv är hon inte längre ung, men hon blir som ett litet glatt barn vid detta arbete. Hennes dockor ha till och med ställts ut på en konstslöjdställning, och man köper mycket av henne. Det är inte att förundra sig över. Då en verkligt intelligent kvinna tar sig för något, även om det endast är att förfärdiga dockor, blir det alltid något värdefullt av det.

En annan dam, gift med ett ministeri-

alråd, har öppnat modistateljé. Hon syr själv hattar, utomordentligt vackra, och hennes affär går nu så bra att hon måste skaffa sig medhjälperskor.

En konstnärinna, som förr gjort vackra gravyrer, har nu måst upphöra med sin konstutövning. Man köper inte numera i Ungern så mycket av sådana saker att det går att leva på inkomsten därav. Men leva måste man ju ändå. Hon blev lärning i ett bokbinderi. Nu är hon redan verkmästare på en verkstad. Ehuru hon om aftnarna kommer trött hem — hennes far är universitetsprofessor — börjar då först hennes egentliga liv. Då tecknar hon, då är hon åter konstnärinna. Men hon klagat inte. Endast hennes leende är vemodigare än förr.

Två brorsdöttrar till den nu avgångna finansministern ha nyligen öppnat en biograf. Genom deras förfinade smak och litterära bildning har denna biograf blivit en av de bästa och förnämsta underhållningar som bjudes. En biograf även för intelligent folk!

Två goda väninnor, den ena gift med en tandläkare, den andra en baronessa, båda närmare 50 år, ha öppnat en dansskola för flickor. I själva dansen undervisar en däri utbildad ung lärarinna, men de två ordna i övrigt allting och övervaka att allt går bra och passande till.

Jag känner en gammal änkefru. Hon är redan över 70 år. Hon var en gång en förnäm dam, som på sina mottagningsdagar som sina gäster såg Ungerns elegantaste värld. Hon bor nu ensam med sin dotter som är lärarinna. Givetvis kunna de inte leva på en lärarinnelön. Den gamla vill också hjälpa till, men vad

kan en gammal dam göra, som aldrig har arbetat riktigt! Ja, hon är från den gamla tiden, hon kan sticka. Och hon sticker jumpers, tröjor, vantar m. m. Hon har flera beställningar än hon hinner med.

Jag kunde berätta mycket mer om högadliga sömmerskor, förnäma damer, som nu ha inackorderingar, och om salongsdamer, som nu lära sig höns- och trädgårdsskötsel och ägna sig åt detta som yrke, o. s. v. Men jag vill endast komma med en berättelse till av annat slag.

Hennes man var bildhuggare och professor, hon själv levde ett rikt liv ägnat åt offentligt — socialt, politiskt och kulturellt — arbete. Hon kunde göra det, hon hade inga barn. Efter kriget kunna de emellertid inte längre leva på mannens bildhuggeri. Då fann mannen på att gå som lärling ett år hos en fiolfabrikant. Som konstnär, bildhuggare och musiker, behövde han inte lång tid innan han vida överträffade sin lärare. Sedan någon tid tillbaka arbetar han nu efter egna metoder helt allena. Och han gör underverk, konstnärligt utsirade och därtill sagolikt välljudande violiner, fullkomliga mästerverk. Hans fru, som tidigare helt ägnat sig åt offentligt arbete, har nu dragit sig tillbaka därifrån för att hjälpa sin man, konstnären, och ge honom en miljö passande för hans arbete. "Nöden har gjort min man till en gudabenådad konstnär", säger hon, "och så vill jag inte och kan inte vara något annat än hans hängivna hjälperska, hans livskamrat i högre bemärkelse."

Underbara följder av eländet! Två människor som genom det på grund av nöden påtvungna arbetet ha innerli-

gare än någonsin förenats. Denna kvinna, som finner sitt mest storartade arbete när hon uppgav allt det som hon förut kallat arbete!

Ja! Efter kriget, i det allmänna eländet, ha kvinnorna dock funnit sin plats. De trampade under sina fötter de genom århundraden nedärvda fördomarna och med en lätt omflyttning fogade de sig i de förändrade sociala och ekonomiska förhållandena.

Häri ligger hoppet om återuppståndelse. Intet land går förlorat, där kvinnorna icke förtvivla. Ty deras själsstyrka, deras levnadsmod och deras arbetshåg skola skapa själsstarka, modiga och arbetskraftiga män.

Budapest 1921.

JOLÁN GERELY.

Nya F.-B.-F.-kretsar.

I Kristianstad bildades den 18 oktober på ett talrikt besökt möte Fredrika Bremerförbundskretsen Kristianstad med omnejd. Efter ett inledande föredrag om förbundet av fru Elisabeth Sjövall företogs val av styrelse, vilken fick följande sammansättning: fröken Anna Möller, fru Elisabeth Sjövall, fru Greta Säv Anderson, fröken Anna Lundquist, fröken Clara Munck av Rosenschöld, fru Elsa Nordlund, fröken Agnes Ingvar, fru Eva Vult von Steyern, fröken Ellen Widerberg, fil. kand. Ruth Wedin, fru Lotten Borg och fru Ruth Dörring. Suppleanter blevo fr. Emma Nilsson, fru Cecilia Backman, fru Eva Jonsson och fru Anna Engberg. Efter det offentliga mötet sammanträdde styrelsen och konstituerade sig sålunda: ordf. fru Elisabeth Sjövall, vice ordf. fru Greta Säv Anderson, sekr., och kassaförvaltare fru Elsa Nordlund. Till hedersordförande utsågs fröken Anna Möller och till mötesvärdinnor fru

Ruth Dörning och fil. kand. Ruth Wedin. Vid mötet antecknade sig 67 personer för inträde i kretsen.

I Svalöv bildades den 22 oktober krets efter föredrag av fru Elisabeth Quensel från Malmö. En interimstyrelse tillsattes bestående av professorskan Edla Nilsson, fru Augusta Jönsson, fru Margareta Sylvén, fröken Hanna Åkeson och agronom G. Eliasson. Ett 40-tal antecknade sig vid sammanträdet som medlemmar i förbundskretsen.

I Jönköping bildades krets den 24 oktober vid offentligt möte å stora salen i rådhuset, varvid ett stort antal intresserade kvinnor infunnit sig.

Vid mötet skulle fru Gerda Lindblom från Stockholm hållit föredrag, men på grund av trafikhinder hade hon icke hunnit till staden i tid. I stället höll fröken Emma Aulin ett kort föredrag. Efter detta beslöts avdelningens bildande och till styrelse valdes: ordförande fru Anna Hall, v. ordf. fru Lina André, sekr. fru Anna Ljungberg, v. sekr. fru Signe Sörensen, kassör fröken Gulli Rignell samt övriga styrelseledamöter fruarna L. Steuch, Gerda Roempke, Elin Neuman och Elsa Persson.

Till revisorer valdes fruarna Ellen Schånberg och Tyra Johansson.

Ett femtiotal kvinnor gingo genast in i kretsen.

I Båstad bildades krets den 2 november. Fröken Signe Laurell höll därvid ett föredrag över förbundets verksamhet. En interimstyrelse på 5 personer valdes, 23 medlemmar antecknade sig.

Fredrika Bremer-förbundets nybildade Stockholmskrets sammanträdde den 20 okt. i Läkaresällskapets stora sal i Stockholm, under ordförandeskap av fröken Eva Fröberg, varvid stadgar antogs och styrelseval förrättades. Till kretsens ordförande utsågs fröken Ellen Kleman. Övriga ordinarie medlemmar i styrelsen blevo fröken Elsa Ekström, fru Alma Faustman, fröken Eva Fröberg, fröken Ingrid Hammarberg, fru

Ester Hedlund, fröken Ida von Plomgren, dr Hanna Rydh och fru Ruth Schürer v. Waldheim. Suppleanter blevo fröknarna Hanna Bratt, Elsbeth Fehrmann, fru Karin Nilsson, fröknarna Hanna Olsen, Inger Sundelius, fru Eva Wigforss.

Efter ett intresserikt inledningsanförande av dr Hanna Rydh om »Personlighetsvärde och samhörighetskänsla» vidtog en livlig diskussion om kretsens program och riktlinjerna för dess verksamhet, varvid från skilda håll betonades vikten av att få ungdomen med i arbetet.

Vid senare hållet styrelsesammanträde utsågs till v. ordf. dr Hanna Rydh, till sekreterare fru Ruth Schürer von Waldheim och till skattmästare fröken Elsa Ekström.

Från Fredrika Bremerförbundets lanthushållningseminarium ha som trädgårdslärarinnor utexaminerat Guri Ottosdotter-Bergström, Stockholm, och Vera Nilsson, Kristianstad, som skolkökslärarinnor Beda Bjelke, Skänninge, Rut Olsson, Nybro, Sonja Styrman, Lomkärr, och Ingrid Åhman, Västerås, samt som lanthushållningslärarinnor Julia Bäckström, Sala, Rut Jansson, Osby, Elsa Nilsson, Åstorp, Gertrud Nordling, Sandviken, Annie Viktorin, Vetlanda, och Ingeborg Viklander, Vaddö.

100,000 kronor till F. B. F. Enligt det nu expedierade kungabeslutet rörande tillstånd till anordnande av ett penninglotteri till föningarna Fredrika-Bremerförbundet, Södra Sveriges sjuksköterskehem och Konsertföreningen i Stockholm skall av behållningen i lotteriet till Fredrika-Bremerförbundet utgå 100,000 kronor att användas dels till dess fruktodlings- och trädskola i Apelryd och dels till dess lanthushållningseminarium och lanthushållningsskola i Rimforsa, fördelade mellan läroanstalterna med belopp, varom k. m:t på framställning av förbundet framdeles vill besluta.

Dragningen i lotteriet skall äga rum den 15 september 1923.

Leonora Kristina Ulfeld.

En kvinnoprofil från 1600-talet.

I.

Storhetstiden har att uppvisa många betydande kvinnogestalter. Vad särskilt Skåne och Danmark beträffar torde få av dessa nå upp till en så hög plan som Leonora Kristina Ulfeld, konungadottern, som tillbringade över fjärdedelen av sitt liv i fängelse. Tiden var ond och omkastningarna i Danmarks historia voro svåra. I icke ringa mån kommo dessa också att inverka på hennes öden. I minne av att i år den 22:dra juni trenne århundraden förflutit sedan hon föddes, kan det ha sitt stora intresse att om henne något berätta.

I likhet med vad vi ovan antytt var Leonora Kristina, som hon gemenligen benämndes, dotter till konung Kristian IV av Danmark med dennes bekanta maka Kristina Munck. Det berättas att hon var den mäktige konungens mest avhållna dotter, vilken han gärna älskade att se i sin närhet då sorger och bekymmer plågade honom. Konung Kristian var, som vi känna till av historien, en av Danmarks förnämsta monarker som bragte sitt rike till samma ära och anseende som grannlandet Sverge, vilket då stod på höjden av sin storhet. En viss tävlan gjorde sig i detta avseende gällande emellan honom och den svenske Gustav Adolf.

Dottern erhöll en synnerligen vårdad uppfostran, och vid femton års ålder blev hon förmäld med en av Danmarks främsta riddersmän och stoltaste ädlingar, den i Nordens historia så bekante Corfitz Ulfeld. Denne tillhörde en gammal ätt,

vars släktlängd börjar med herr Anders Ulfeld till Koxebölle å Fyen, vilken levde under drottning Margaretas tid. Corfitz var son till rikskansleren Jacob Ulfeld å Egeskow, en gård, som ävenledes är belägen på Fyen. Han hade erhållit en särdeles omsorgsfull uppfostran. Efter att ha genomgått Sorö skola reste han över till utlandet, där han vid tyska, italienska och schweiziska universitet fullbordade sina studier. Återkommen hem 1629 erbjöd han konungen sina tjänster och blev därvid utsedd till kammarjunkare vid dennes hov. Under sin tjänstgöring där vann han den unga konungadotterns hjärta. Den 9 oktober 1636 firades bröllopet. Strax förut hade han befordrats till riksråd och påföljande år utnämndes han till ståthållare i Köpenhamn. Allt tedde sig sålunda för det unga paret synnerligen lyckosamt, detta helst som det uppges att den unga bruden med 36,000 rdr betalat sin mans skulder, vilket skett därigenom att hon försålt sina juveler.

Det dröjde emellertid icke länge förrän lyckans kastvindar började visa sig. Till stor del var han därtill själv orsak. Efter att ha återvänt från en beskickning till Haag, där Ulfeld och hans grevinna rent av emottagits som furstliga personer och där den senare fött honom en son, som till minne av den märkliga resan kallades Leo Belgicus, tog han i en rättgång parti emot den gamle konungen. Delvis kanhända han hade sina rättmätiga orsaker härtill.

Denne hade nämligen låtit åtala sin gemål, den förut omnämnda Kristina Munck, för trolöshet i äktenskapet, vilken sak på sin tid väckte ett oerhört uppseende i Köpenhamn. Det märkliga inträffade, att under denna rättegång stod den ene av konungens svärsöner, Hannibal Sehestedt, som åklagare och den andre, Corfitz Ulfeld, som försvarare. Historien vet om tala att efter det saken behandlats på rådhuset och de båda förnämna herrarna utanför detta sammanstötte, råkade de i sådan ordväxling, att de gingo löst på varandra med värjorna. Genom ingripande från några andra adelsmän blevo de åtskilda.

Man bör emellertid icke lägga herr Corfitz något till last för det han tog svärmoderns parti i detta celebra mål. Snarare bör då den av svärsönerna lastas, som i avvaktan på kunglig ynnest lät sig förmås att uppträda som åklagare. Mellan Ulfeld och Hannibal Sehestedt grundlades emellertid en ovänskap, som den nu ålderstigne konungen icke förmådde bilägga och som längre fram blev en orsak till herr Corfitz' fall.

Efter det Kristian IV avlidit och Fredrik III tillträtt regeringen blev spänningen för varje dag allt större. Det berättas också att Ulfeld visade särdeles ringa aktning för den nye regenten. Samma dag som dennes kröning ägde rum lät han nedriva den äreport, som Köpenhamns borgerskap uppfört, detta därför att denna icke skulle få pryda drottning Sophia Amalias kröningsfest, som var avsedd att äga rum på följande dag. Drottningen skall ock sedan dess ha varit Corfitz Ulfelds och hans gemåls hätskaste fiender.

Ulfeld förfogade emellertid över ett

högst betydande och inflytelserikt parti vid danska hovet, varför konungen icke direkt vågade stöta sig med honom. Emellertid blev han samtidigt av en kvinna vid namn Dina angiven för att ha traktat efter konungens liv. Beskyllningarna blevo vid offentlig domstol vederlagda, och den som utsprott desamma fick med livets förlust sona sin lösmynthet. Men Ulfeld beslöt samtidigt att lämna landet. Nattetid for han genom Köpenhamns Norreport, till vilken han själv hade nyckeln, och begav sig därefter med gemål och barn å ett vid Hälsingör liggande fartyg till Holland.

Händelsen väckte lika stort uppseende som den nyss förut avslutade processen. Men skandalen skulle bli större. Från Nederländerna begåvo sig herrskapet Ulfeld till Stockholm. Mottagandet av drottning Kristina blev det hjärtligaste. De båda kvinnorna lära ha sympatiserat väl med varandra, begåvade som de båda voro, och Ulfeld, vars egendomar blivit beagda med kvarstad i Danmark, tilldelades i gengäld amtet Barth i Pommern att bruka och bebo. Där uppehöll han sig med sin maka då drottningen lämnade landet.

Det uppges att när Leonora Kristina Ulfeld anlände till den svenska huvudstaden uppenbarade hon sig där i karlkläder och att hennes barselsäng strax därefter måste bäddas på det kungliga slottet. För lärda sysselsättningar visade hon intresse, och under uppehållet i Stockholm lärde hon icke allenast spanskan utan hon översatte ävenledes åtskilliga böcker från detta språk.

Ulfeld befann sig under kriget med Danmark 1657 i Skåne, där han på alla sätt arbetade för att den skånska adeln

skulle underkasta sig Karl Gustav. I de mörkaste färger målade han tillståndet i Danmark. Det oaktat lyckades han, naturligtvis genom ingripande från svenskt håll, att vid fredsslutet utverka återställandet av sina gods och förläningar för liden skada samt frihet att i Danmark med sin gemål bosätta sig.

Efter fredsslutet uppmärksammade icke konungen av Sverge herr Corfitz på ett sätt som denne beräknat, varför han också vände sina tankar mot det gamla fäderneslandet. Han inlät sig i förbindelse med ett parti, som åsyftade att bringa Malmö och jämväl hela Skåne åter under danskt välde. Han och hans hus i nämnda stad, vilket allt fortfarande kvarstår, ställdes under bevakning. Det märkliga inträffade nu, att under rättegången förlorade Ulfeld talförmågan, så att hans sak fördes av grevinnan. Han blev också frikänd, men Ulfeld, som väntat en annan utgång i affären, hade dessförinnan lyckats fly ur landet. Han begav sig nu med sin familj över till Danmark. Där blev han tämligen snart med sin gemål fasttagen och insatt på Hammershus å Bornholm.

Under fångenskapen där ledo de båda mycket, detta icke minst på grund av kommandantens råa uppträdande. Det var en överste vid namn Fuchs, och det berättas att vid ett tillfälle, då grevinnan Ulfeld förebrädde honom hans olämpliga uppträdande, blev han så förbittrad att han emot henne drog värjan. Men hon ryckte i hast loss en hårnål, med vilken hon parerade, varvid han skämdes. Corfitz Ulfeld hämnades emellertid sedermera detta. Då Ulfeld efter sin sista flykt från Danmark förnam att Fuchs var i Bryssel, sände han dit en sin son, som mitt på ga-

tan stack ihjäl översten i dennes egen vagn.

Under fångenskapen på Bornholm sökte Ulfelds rymma. Medelst sönderskurna lakan lyckades de hissa sig ut på borggåuden, men blevo där upptäckta och insatta i ett hårdare fängelse. Grevnen ville då göra slut på sitt liv, men det berättas att den trogna och modiga maken, den i alla avseenden kloka och uppoffrande kvinnan, avstyrde detta genom att för maken upprepa den latinska versen:

Rebus in adversis facile est
contemnere mortem,
Fortius ille facit, qui miser
esse potest.

PEHR JOHNSON.

De två förbunden.

På begäran införes detta meddelande från fru Ann Margret Holmgren.

Fredrika-Bremer-Förbundet och Svenska Kvinnors Medborgarförbund äro grenar på samma träd, överskyggande var sina delar av kvinnoodlingens arbetsfält. Varje nytt skott på dessa grenar visar trädets rotstyrka och bådar ökad räckvidd för grenarna.

När en ny F.-B.-F.-krets eller en ny S. K. M.-avdelning bildas, så innebär det ett glädjande hopp om ett nytt och livaktigt kvinnosakscentrum med stora möjligheter att väcka, gagna och sammanhålla kvinnor.

S. K. M. har icke stått sin äldre syster efter i arbetsnit särskilt på landsbygden. Det har bildat 17 lokalavdelningar nämligen i Alby, Elfros, Eskilstuna, Hjo, Johannishus, Järpen, Klippan, Linsäll, Mörsil, Ronneby, Stockholm, Surte, Svanå bruk, Sveg, Sölvesborg, Tomelilla, Vemdalen samt tills vidare kommittéer i Flon, Funäsdalen, Hedeviden, Lillherrdal, Ljusnedal och Tännäs, ur vilka möjligen lokalavdelningar kunna uppstå.

Från andra håll ha bestämda löften om lokalavdelningar ingått varom meddelande framdeles skall ges.

Genom gåva ur en fond har S. K. M. varit i stånd att anordna föredragsturnéer till 10 ställen i Jämtland och 26 i Härjedalen. I sådana avsides bygder där samfärdseln med yttvärlden är besvärlig, där äro kvinnorna rörande tacksamma när de få en smula populär samhällskunskap m. m. och

det skänker dem en uppfriskande glädje att känna sig stå i kontakt med kvinnor i det övriga landet.

Om S. K. M:s ekonomiska resurser ej vore så små, hade det just på den norrländska landsbygden goda förutsättningar att lyckas i sin mission. Än så länge kan man bara drömma fagra drömmar om vidsynta och frikostiga givare även till detta förbund.

A. M. H.

Notiser från bokvärlden.

Hedvig Charlotta Nordenflycht av Hilma Borelius. (Svenska kvinnor. II.) J. A. Lindblads förlag.

Det är en ny värdesättning mindre av diktarinnan än av personligheten, som Hilma Borelius ger i sin bok om Hedvig Charlotta Nordenflycht. De psykologiska synpunkterna ha framför allt intresserat henne, hon har studerat dikterna som ett sjäslivs dokument.

Det för hennes tid enastående värdet av fru Nordenflychts inspirerade lyrik har litteraturforskningen alltifrån Atterbom villigt erkänt. Hennes personliga utvecklingshistorias många problem ha ej i samma grad intresserat den, och det är framför allt dessa av föregående forskare mången gång med en axelryckning eller ett löje avfärdade problem, som Hilma Borelius inriktat sig på att söka lösa.

Fru Nordenflychts religiositet har förf., delvis i anslutning till Albert Nilssons undersökningar, ingående belyst. Hon visar hur diktarinnan genom sin make Fabricius starkt påverkats av mystiska och pietistiska åskådningar och i dem funnit nya inspirationskällor, men på samma gång instinktivt reagerar mot vissa tyska pietistiska sångförfattares osmakligheter. "Där det religiösa slog in i det erotiska, där var hon icke med."

Vad kärleken till Fabricius betydde för den unga Hedvig Charlottas utveckling

har förf. vackert framställt i ljustet av bådas dikter. "Dygden", d. v. s. på vår tids språk ungefär riktningen mot det ideella, som diktarinnan redan i tidiga år blivit lärd att värda, tog nu för henne en levande och älskansvärd gestalt, och hon smakade, som hon själv säger, sötman av "vänskaps ljuvlighet". Ännu klarare röjer sig dock förf:s psykologiska blick i skildringen av hur sorgen tvingar själens djupaste källsprång i dagen och inviger den i självald isolering med förtvivlan kämpande unga änkan till diktarkallet.

Den i mycket nya belysning som förf. tack vare ingående forskningar lyckats kasta över fru Nordenflycht i förhållande till hennes samtid inom och utom Sverge, till Tankebyggarordens medlemmar, till Dalin — ett förhållande som föga hedrar denne senare — kan här endast antydast. Högt uppburen av den för svenska vitterhetens odling entusiastiska krets, där hon är medelpunkten, och förd framåt genom tankeutbytet inom den, drages hon på samma gång med av tidsriktningar, som i grunden äro henne främmande, och hennes medvetna vittra strävan blir, som förf. riktigt anmärker, "till förfång för hennes skaldegåvas ursprunglighet."

Hur lidelsen och sorgen på nytt rörde upp de djupa källädrorna i fru Nordenflychts själ, har förf. i ett sista i sin kon-

centererade knapphet patetiskt och gripande kapitel givit inblick i. "En bävande, lidelsefull lycka uttalar sig i det enda brev från henne till Fischerström vi känna till", säger förf. och citerar några sällhetsberusade, passionerade rader, som låta ana den oundvikliga och olidliga smärtan av upptäckten att hon misstagit sig på föremålet för sin kärlek. Inför fru Nordenflychts sista dikt, "Hildur till Adil", en dikt som är "icke fantasiverksamhet utan skälvande liv", avstår förf. från analys. "Det förefaller som ett helgerån att räkna 'Hildurs' stormande hjärtas slag."

Hilma Borelius' psykologiskt hållna och varmt sympatiska skildring av fru Nordenflycht hade bort sluta med detta djuptonande ackord. Den följande i och för sig onödigt skarpa vidräkningen med tidigare skildrare stör i detta sammanhang. En inledning eller efterskrift hade väl dock seriens måhända för ett av så ingående vetenskaplig forskning buret arbete väl snäva snitt medgivit; där skulle en sådan sammanfattning av i själva biografien antydda omdömen kunnat vara på sin plats i stället för att den nu presats inom ramen för en bild, som hade verkat starkare utan den.

S. L—D.

Österländska noveller av *Anna Maria Roos*. Albert Bonniers förlag.

Flertalet av dessa noveller har tidigare publicerats. När man nu får höra att novellsamlingarna *Tysta djup*, *Prinsessan Li-Hang-Tse* och *Syster Dione*, vari de ingingo, samtliga äro slut i bokhandeln, blir man författarinnan verkligen tacksam för att hon sammanfört och åter utgivit dessa ljuvt rena och ädelt utformade berättelser, åt vilka gedigen kunskap i förbund med inspirerad vision ger en sällsamt betagande färg och stämning. Den lidelsefria, lugna berätterskan tar läsaren omedelbart, utan varje annat tvångsmedel än sin egen fullkomliga bekantskap med Österlandets väsen och liv, in i Österns värld, där hon låter kända,

sedan årtusenden tillbaka döda gestalter återuppstå eller av egen intuitiv kraft skapar människor, som där äro hemma.

Det vore olämpligt att söka göra någon uppräknig av "de bästa" av dessa noveller, de rada sig efter varandra som pärlorna i ett ädelt pärlhalsband förhöjande varandras värde. Men av de fyra nya berättelser, som lagts till de förut kända, vill jag dock nämna den underbart givna synen av *Stenen som stannade*. I monumentala linjer tecknar sig faraomens bild framför jättstenblocket som släpas av hundraden slavar fram på hans bud — och på hans bud lämnas övergivet vid vägen, i hans självbesinnings stund.

E. K—N.

Martha och Maria av *Anna Lenah Elgström*. Albert Bonniers förlag.

Även denna bok är en samling av till större delen förut publicerade noveller, dessa dock icke tidigare i bokform utan i tidskrifter och andra periodiska publikationer.

Anna Lenah Elgström är icke den episkt lugne berättaren. I hennes noveller skälver ett jag, nästan till bristning fyllt av känslan av den lidandesumma som tynger världen och vilken hennes diktarfantasi tar upp till utformning i de skilda gestalternas öden. I själva verket frågar man sig om inte den sammanpressade tragiken och den dramatiskt starka effekten i Anna Lenah Elgströms noveller peka på dramas form som den givna för hennes diktning. Påfallande är också hennes styrka i att skapa fram människor rent till det yttre skådbara i handlingsmomentet. Det är en fantasiens stora insceneringskonst, som tvivelsutan räcker till för och skulle få sin fullgoda utlösning i ett tillämpat sceniskt diktande.

Som berätterska håller hon läsaren fången i ett kanske för starkt, patosfyllt grepp, man skulle önska vila en stund vid tvinningen av berättelsens tråd. Men hennes rika fantasi är betagande, och hon är och förblir den genomskådande diktaren,

som pejlar ner i väsendenas djup och läser ut vad som där gömmes av utomvärldslig aning, tro och längtan.

E. K—N.

Nyckelknippan av *Elin Wägner*. Albert Bonniers förlag.

Detta är en tredje bok av samlade, mindre saker. Och jag känner ingen förpliktelse att tala om den i sin helhet, man har reda på Elin Wägner ändå. Men jag måste säga några ord om *Divan*, som aldrig dog. Det är den sista lilla berättelsen, endast elva sidor lång. Men vilken fulländad Elin-Wägnersk pennteckning är den inte! Fattighjonet-filmdivan, käringen, som tror att hon sålt sin själ åt filmagenten, som snusar och "nubbar" och lever stort på fattighuset på syndapengarna, som filmsuccén inbringar, men som inte förs dö för att hon är så förbistrande innerligt rädd för att hamna i djävulens våld. Hon hade det ju så rent orimligt bättre än alla de andra, sådant ska man väl betala för!

Bland de många dråpliga figurerna i det Elin-Wägnerska bildgalleriet har fattighjonet *Kajsa Fast* sin obestridliga framskjutna rangplats.

E. K—N.

Insända böcker

Albert Bonnier: **På Romanows och Habsburgs ruiner**. Kulturpolitiska nu-

tidsstudier av *Alfred Jensen*. — **Tess av släkten d'Urberville**. En renhjärtad, äkta kvinnas roman sanningsenligt berättad av *Thomas Hardy*. Översättning från engelskan. Andra upplagan. — **Prinsessan roar sig**. Roman av *K. G. Ossiannilsson*. — **Svenskt folk**. (Myllans krafter). En folkdikt i tre akter av *Ivar Thor Thunberg*. — **Erik Stjernes idyll** av *Mathilda Malling*. — **Martha och Maria** av *Anna Lenah Elgström*. — **Österländska noveller** av *Anna Maria Roos*. — **Brända skepp** av *Ernst Lundquist*. — **Nyckelknippan** av *Elin Wägner*. — **Skiptikon** av *Uno Eng*. — **En bok om goda granar** av *Stina Aronson*.

J. A. Lindblad: **Clari-Marie**. Berättelse av *Ernst Zahn*. Översättning av Hugo Hulthenberg. — **Hedvig Charlotta Nordenflycht** av *Hilma Borelius*. — **Fiolspe-laren**. Berättelse av *Kaia Bruland*. Översättning. Andra upplagan.

Evang. Fosterlands-stiftelsens förlag: **Lampan i Runö skolhus**. Berättelse från Bohuslän av *Carl Fr. Peterson*. — **Väckelsetider** av *Efr. Rang*. — **Huru Abraham blev rättfärdig**. En bibelstudie av *Axel Pählman*. — **Juniorverksamheten inom De ungas förbund** av *Knut B örk*. — **Livsbilder från Eritrea** tecknade av *Elsie Winqvist*. — **Körbärsträdet**. Berättelse av *Amy Le Feuvre*. Översättning av Axel Lybecker. — **Kristen vårt liv** av *Ludvig Hope*. Översättning av E. Beskow. — **Martyrer**. De baltiska kristnas lidandes väg av *O. Schubert*. Översättning. — **Vårsädd i ödemarken**. Norrbottens arbetsstugor 1903—1920. Av *Elisabeth Curtelius*. Förra delen.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: *Ellen Kleman*.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 5: 50, varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 48 Klarabergsgatan, Stockholm**. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å närmaste postanstalt eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 6: 50; $\frac{1}{2}$ år kr. 3: 50; $\frac{1}{4}$ år kr. 1: 90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan II, Stockholm*. Redaktions-tid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3*. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag*. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

PÄLSATELJÉN

Riks Norrm. 241 Allm. 115 85
STOCKHOLM

Mästersamuelsgatan 37, 1 tr. Hörnet av Malmskillnadsgatan.

PÄLSVAROR AV ALLA SLAG

INNEHAVARE: **ALBERT STRIDSBERG** KÖRSNÄR

Firma
Selma Hägglund

Parfym-Magasin

38 Hamngatan 38 - STOCKHOLM

Allm. Tel. 84 07 Riks Tel. 23 57

Utan mellanhänder

Cheviotskjolar, Klädes-
kjolar - - - Sidenkjolar
Cheviots-Klänningar

Billigast direkt å

Stockholms Kjölfabrik

Malmskillnadsg. 9, 2 tr.
R. T. 121 46. - - - A. T. 474

STÄNDIG UTSTÄLLNING AV
BRODERIER & KONSTVÄVNADER

MATERIAL OCH PÅBÖRJADE ARBETEN

RÅD VID INREDNING AV VÅNINGAR

ATELIER FÖR GOBELINLAGNING

A_B NORDISKA KOMPANIET

THYRA GRAFSTRÖM - STOCKHOLM

Dr. ELIN BECKMAN Helluftinstitut

Helluft, Diatermi, Konstgjord höglandssol, Massage.

Rheumatism, gikt, nervsmärtor, ledutgjutningar och -stelheter, frostsador och börjande
älderdomsbrand, allm. kraftnedsättning etc.

Riks 105 52

Barnhusgatan 12. Vardagar halv 3-4.

Allm. Br. 45 52.

Under sommaren i Södertälje: Vard. 3-4. Tel. 1250.

 ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken Ingeborg Bergström

31 ÖSTERMALMSGATAN 31

Rikstel. 97 83

Rikstel. 97 83

INNEHÅLL

Allmogens kvinnor och nutidens kray. Av Märta Tamm-Göllind.

Ellen Bergman. Av Ebba Heckscher.

Kringblick.

Ungerskorna efter kriget. Av Jolán Gereely.

Nya F.-B.-F.-kretsar.

Leonora Kristina Ulfeld. I. Av Pehr Johnsson.

De två förbunden. Av A. M. H.

Notiser från bokvärlden.

EN EKONOMISK HUSMODER
BORTSLÖSAR ICKE I ONÖDAN
EN KRONA HIT... EN KRONA DIT...

SVEA VÄXT

BLIVER - EN GÅNG PRÖVAT - SEDERMERA
HENNES FAVORITSMÖR.

Liksom även **SVEA GRÄDD**
för bordet, stekning och bakning.
Samma överträffade kvalité som före kristiden.